

Kertomus Saarijärven Summassaaren Saarenpään tilan epineo-
liittisen asuinpaikan kaivauksista 29.6.-4.8.1987

Janne Vilkuna

Timo Sepänmaa

Sisälllys:	
Arkistotietoja	sivu 2
1. Kaivauspaikan sijainti ja omistus	3
2. Luonnonympäristö	3
3. Aikaisemmat löydöt ja tutkimukset kaivaus- paikalla ja lähiympäristössä	4
4. Kaivauksen järjestäminen	5
5. Kaivausmenetelmät	5
5.1. Yleistä	5
5.2. Mittaukset	6
5.3. Kaivaminen	6
5.4. Kartoitus ja valokuvaus	6
5.5. Kaivausaineiston taltiointi	7
5.6. Näytteet	7
6. Kaivauksen tuloksista	7
6.1. Ruudut 34+20, 34+22, 34+24	7
6.2 1. Kerros	7
6.3. 2. Kerros	8
6.4. 3. Kerros	8
6.5. 4. Kerros	8
6.6. Koepistot pohjatason alapuolelle	9
7. Kaivauspaikka kaivauksen jälkeen	9
8. Lööydöistä ja ajoituksesta	9
8.1. Keramiikka	9
8.2. Kvartsi	10
8.3. Muut löydöt	10
9. Yhteenvedo	10
Luettelo liitteistä	11

Arkistotietoja:

Kunta: Saarijärven kaupunki

Kylä: Summasjärvi

Tila: Saarenpää, RN:o 1:133

Maanomistaja: Rantasipi Oy

Pk-lehti: 2244 07 Saarijärvi

Saarenpään tilan

päärakennuksen

koordinaatit: x= 6951 77, y= 569 00, z=n.111 mmpy

Löydöt

Ku 23702:1-121

Aikaisemmat löydöt: KM 13764:1-9, KM 18068:1-3, KM 18766,
KM 23576:1-26, Saarij. mus. 1402:2

Aikaisemmat tut-

kimukset:

M. Huurteen inventointi 1969

S. Vanhatalon koekaivaus 1979

T. Sepänmaan koekaivaus 1986

1. Kaivauspaikan sijainti ja omistus

Kaivauspaikka sijaitsee Summassaaren itäosassa, Saarenpään tilan, rn:o 1:133, entisellä pellolla, kts. koordin. s.2, Arkistotietoja. Saarenpään tila on sodan jälkeinen uudisasutustila, perustaja August Kokko, nykyinen omistaja Rantasipi Oy. Tila on ollut asumattomana ja viljelemättömänä 1970-luvulta lähtien A. Kokon myytyä tilan ja muutettua.

2. Luonnonympäristö

Summassaari on Summasjärven luoteisosassa sijaitseva, karkeasti yleistäen kolmion muotoinen saari, jonka suurin pituus (luode-kaakko -suunnassa) on n. 2,4 km. Saari on pääosin muodostunut luode-kaakko -suuntaisesta hiekkaharjusta, josta johtuen saaren maaperä suurimmaksi osaksi on hiekkaa, etenkin saaren keski-, etelä- ja länsiosissa. Lähinnä saaren pohjoisosissa on jonkin verran silttimaita sekä kalliopaljastumia.

Metsät saarella ovat pääosin männikköä, mutta saaren pohjoisosissa on lähinnä kuusikkoa. Saaren pinta-alasta on nykyisellään vajaat kolmasosa viljeltyä.

Maasto kaivausalueella on loivasti itään Summasjärveen laskevaa rinnettä, entistä peltoa. Maaperä osin silttiä, osin hiekkaa. Kasvillisuus pääosin nuorta koivikkoa, aluskasvillisuus horsmaa ja sammalta.

3. Aikaisemmat löydöt ja tutkimukset kaivauspaikalla ja lähiympäristössä

Summassaareltä on Matti Huurre inventoinut 9 kivikautista asuinpaikkaa, joista kahdesta tunnetaan lisäksi epineoliittista/rautakautista keramiikkaa (Saarenpää, Salmenranta); kts. invent. kertomus 1969. Kaivauksia on suoritettu Moilasen (eli Ahtelan) esikeraamisella asuinpaikalla saaren etelä-lounaisosassa (V. Luho 1948, -49, -58). Vuonna 1979 suoritti Simo Vanhatalo 200-300m Saarenpään päärakennuksesta luoteeseen sijaitsevalla, Saarijärven kivikauden kyläksi kaavoitetulla alueella koekaivauksen. Tutkitulta alueelta ei löytynyt merkkejä muinaisjäännöksistä. Timo Sepänmaa toimitti koekaivauksen Saarenpään entisellä peltoalueella v.1986, jonka perusteella valittiin alue tässä kaivauskertomuksessa käsiteltävälle kaivaukselle (löydöt KM 23576:1-26; asbestisek. keram, kvartssia, kuonaa, pal.luuta).

Saarenpään tilalta on aiemmin saatu seuraavat irto- tai inventointilöydöt: tasataltta, alkeellinen kirves, kynsitaltta, taltan teelmä, 2 hiointa, kvartssia ja palanutta luuta (KM 13764:1-9, KM 18068:2-3) sekä asbesti- ja kiillesekoitteista keramiikkaa (KM 18068:1, KM 18766). Lisäksi viikinkiaikainen K-tyypin keihäänkärki (Saarijärven museo 1402:2), jonka tarkempi löytöpaikka ei ole tiedossa.

4. Kaivauksen järjestäminen

Kaivauksen rahoitti Saarijärven kaupunki. Kaivauksen toteuttivat yhteistyössä Keski-Suomen museo sekä Saarijärven museo. Kaivauksen valvojana toimi intendentti Janne Vilkuna Keski-Suomen museosta. Kaivauksen vakituksena työvoimana olivat kaivausjohtaja fil.yo Timo Sepänmaa, tekninen apulainen fil.yo Erja Hirvonen sekä kaivaja Merja Rautjoki. Saarijärven museon henkilökuntaa toimi lähes joka päivä kaivajina 1-4 henkeä ja lisäksi muutamat talkoolaiset tarjosivat ilmaista kaivausapuaan lyhyemmän tai pidemmän aikaa. Kaivaus suoritettiin ajalla 28.6.-4.8.-87.

5. Kaivausmenetelmät

5.1. Yleistä

Kaivaminen suoritettiin pääasiassa lastoin. Vähälöytöisissä ja löydöttömissä kerroksissa tai ruuduissa kaivettiin myös läpioin ohuina "siivuina" yhden kaivajan tarkkaillessa samalla läpioitua maata ja ottaessa mahdolliset löydöt talteen. Kaivettu maa oli myös tarkoitus seuloa, mutta maan kovuudesta ja märkyydestä johtuen seulominen osoittautui hankalaksi ja hitaaksi ja sen käytöstä luovuttiin.

5.2. Mittaukset

Peruslinja mitattiin käsisuuntakehällä kompassi- S-N-suuntaiseksi siten, että peruslinjan paalu 100 on Säärenpään päärakennuksen lounaiskulmasta 10,00 m suunnassa 300/400 ja paalu 0 taas 100 m paalusta 100 suuntaan 200/400. Peruslinja paalutettiin 20 metrin välein. V. -86 koekaivausten peruslinjan poikkeama v. -87 kaivausten peruslinjasta on 387/400, kts. yleiskartta 1:500.

Korkeuslukema tuotiin kaivauspaikalle tyynellä ilmalla järven pinta pitkin Rantalan (Tarvaala, Rn:o 59) talon pihalla sijaitsevalta korkeuskiintopisteeltä (Kp 31= 116,225; N 60 -järj.). Korkeuspiste kaivauspaikalla oli ruudun 30+14 W-laidalla sijaitsevan suurehkon maakiven korkeimmalla kohdalla (112,15 mmpy).

5.3. Kaivaminen

1-5cm pintakerroksen (humuksen) poiston jälkeen ruudut (2x2m) kaivettiin tasokaivauksena 10 cm:n kerroksissa. Koska kaivaminen suoritettiin kussakin ruudussa omaa tahtia edeten, voi vierekkäisten ruutujen samojen tasojen korkeuksissa olla heittoa. Em. syystä myös tasojen valokuvaus on täytynyt suorittaa ruutu ruudulta.

5.4. Kartoitus ja valokuvaus

Tasokartat tehtiin mittakaavaan 1:20. Myös osa profiileista piirrettiin kartalle (1:20). Kts. liite , luettelo kartoista sekä kartat.

Valokuvia otettiin sekä mustavalko- että väridiafilmeille. Useimmat tasokuvat on otettu valokuvaustornista n.4 metrin korkeudelta.

5.5. Kaivausaineiston taltiointi

Kaivausaineisto on taltioitu museoviraston kokoelmiin. Löydöt ovat päänumerolla KM 23702. MV-negatiivit ovat numeroilla ff. 70681-70735 ja diakuvat numeroilla 14308-14354. Löytyöjen diar. päivämäärä on 19.8.1987.

5.6. Näytteet

Kts. liite: Luettelo näytteistä.

Hiilinäyte (näyte n:o 1) on toimitettu ajoitettavaksi.

6. Kaivauksen tuloksista

6.1. Ruudut 34+20, 34+22, 34+24

Em. ruudut olivat steriileitä ja löydöttömiä. Ainoastaan ensimmäisessä tasossa näissä ruuduissa oli havaittavissa auranviiltoja. Nämä ruudut on piirretty ainoastaan yleiskarttaan - tasokarttoihin näitä ruutuja ei ole piirretty eikä näitä edempänkään enempää käsitellä.

6.2. 1.Kerros

1. Kerrokseen on laskettu myös pintamaan poiston yhteydessä tulleet löydöt. 1. Kerroksessa maa oli selvästi sekoittunutta peltoa - ehjiä kulttuurikerrosta tai ehjiä rakenteita ei ollut havaittavissa.

6.3. 2.Kerros

2. kerroksesta alkaen ehjää kulttuurikerrosta alkoi ilmaantua. Tästä kerroksta alkaen selkiintyi ruutujen 30+16, 32+16, 34+16 ja 36+16 poikki pohjois-eteläsuunnassa kulkeva raja, jonka länsipuolella maa oli hyvin kovaa silttiä ja itäpuolella hiekkaa, kts 2. tason kartta. Paikoin juuri tämän rajan kohdalla oli havaittavissa harmaata savea, jota muualta kaivausalueelta ei tavattu. Löydöt keskittyvät pääosin em. rajan itäpuolelle - rajan länsipuolelta (hiekkamaasta) tuli vain joitakin löytöjä. On oletettavaa, että tämä raja liittyy johonkin esihistorialliseen rakenteeseen, eikä ole esim. myöhemmin peltoon kaivettu oja. Tätä tukee mm. löytöjen keskittyminen melko tarkkaan rajan länsipuolelle sekä se, että sama raja oli selvästi nähtävissä myös 3. ja 4. kerroksissa, missä kulttuurimaa vaikutti ehjältä ja myöhempien toimintojen koskemattomalta.

6.4. 3.Kerros

3. kerroksessa oli edelleen vahvaa ruskeaa, punertavaa tai noen-sekaista kulttuurimaa ruutujen 30+16, 32+16, 34+16 sekä 36+16 alueella. Samoin em. raja oli edelleen nähtävissä. Sen sijaan muissa ruuduissa varsinaista kulttuurimaa ei ollut havaittavissa ja löydötkin loppuivat viimeistään 3. kerroksessa.

6.5. 4.Kerros

4. kerros kaivettiin ainoastaan ruuduissa 32+16, 34+16 sekä 36+16 - muiden ruutujen alueella kulttuurimaa sekä löydöt olivat loppuneet viimeistään 3. tasoon tultaessa. Myös em. kolmen ruudun alueella steriili pohjamaa ilmaantui 4. tasoon tultaessa ja kaivaminen lopetettiin.

6.6. Koepistot pohjatason alapuolelle

Kussakin ruudussa tehtiin varsinaisen kaivaustason alapuolelle muutamia noin lapionterän syvyisiä koepistoja, jotta varmistuttiin, että pohjamaa on todella steriili ja löydötön. Ruudun 34+18 lounaiskulmasta (profiilin alta) löytyi tällä tavalla hiilikerros, itä-länsi -suunnassa n. 70 cm ja pohjois-etelä -suunnassa n. 20 cm alaltaan. Paksummillaan hiilikerros oli hiilialueen länsipäässä, n.8 cm. Esinelöytöjä tähän ei liittynyt eikä tätä hiilialuetta voida suoraan liittää muihinkaan kaivauksilla löytyneisiin rakenteisiin. (Tästä on otettu hiilinäyte, näyte n:o 1.)

Muita löytöjä ei koepistoista tullut.

7. Kaivauspaikka kaivauksen jälkeen

Kaivauksen jälkeen kaivauspaikka peitettiin ennalleen. Peittämisen yhteydessä kaivetusta maasta löytyi muutamia irtolöytöjä: löydöt KM 23702:121-124.

8. Löydöistä ja ajoituksesta

8.1. Keramiikka

Keramiikka oli poikkeuksetta asbesti- ja kiillesekoitteista. Hiekkaa tai kivimurskaa keramiikassa oli sekoitteena niukasti tai ei havaittavasti. Koristeaiheina oli lähinnä erilaisia ilmeisesti kampaleimasimella tehtyjä piirtoja, mm. vaakasuoraa viivoitusta ja vinoristejä. Koristelua näyttää olleen ainoastaan lähellä astioiden suuosaa.

Keramiikka on laskettava kuuluvaksi lähinnä Luukonsaaren ryhmään.

8.2. Kvartsi

Kvartsi-iskosten lisäksi löytyi 11 kpl esineiksi, lähinnä kaapimiksi luokiteltavia kvartseja.

8.3. Muut löydöt

Rautakuonaksi silmämääräisesti määriteltyä kuonaa löytyi niukanlaisesti, ainoastaan 124,3g. Sekoittuneiden pintakerrosten lisäksi kuonaa löytyi myös ehjistä kulttuurikerroksista.

Löytyneet rautaesineiden fragmentit tulivat kaikki sekoittuneista pintakerroksista, joten näiden esihistoriallisuus on kyseenalainen.

Lisäksi löytyi kolme liuskeista hiomakiveä, liuskeiskoksia (97,4g palanutta savea (5,1g), palaneita luunsiruja (9,8g) sekä yksi piinsiru (ruutu 32+14,1.krs), mahdollisesti tuluspiitä.

9. Yhteenveto

Alustavasti löytöaineiston perusteella voidaan päätellä kaivauspaikalla sijainneen varhaismetallikautisen asuinpaikan.

Jyväskylässä 28,4.1988

Janne Vilkkuna
kaiv. valvoja

Timo Sepänmaa
kaivausjohtaja

Luettelo liitteistä:

liite

- 1 Kaivausalue merkittynä peruskartalle 1:10 000
- 2 Eräiden löytöryhmien ruuduttainen jakautuminen
- 3 Luettelo näytteistä
- 4 Luettelo väridiapositiiveista (2 lehteä)
- 5 Luettelo mustavalkonegatiiveista (3 lehteä)
- 6 Pinnakkaisvedokset negatiiveista f. 70681-70697 (3 lehteä)

Eräiden löytöryhmien ruuduttainen jakautuminen (grammoissa)

LIITE 2

<p>30+14</p> <p>keram: 8,4g</p> <p>kvartsi: 101,6g</p> <p>liuskeisk: 17,5g</p> <p>rautak: 0g</p>	<p>32+14</p> <p>keram: 27,5g</p> <p>kvartsi: 262,8g</p> <p>liuskeisk: 0g</p> <p>rautak: 39,6g</p>	<p>34+14</p> <p>keram: 23,2g</p> <p>kvartsi: 100,7g</p> <p>liuskeisk: 19,9g</p> <p>rautak: 18,8g</p>	<p>→ N</p>
<p>30+16</p> <p>keram: 218,6g</p> <p>kvartsi: 294,8g</p> <p>liuskeisk: 26,4g</p> <p>rautak: 7,0g</p>	<p>32+16</p> <p>keram: 69,6g</p> <p>kvartsi: 113,6g</p> <p>liuskeisk: 27,3g</p> <p>rautak: 4,7g</p>	<p>34+16</p> <p>keram: 74,0g</p> <p>kvartsi: 200,1g</p> <p>liuskeisk: 3,4g</p> <p>rautak: 24,3g</p>	<p>36+16</p> <p>keram: 104,8g</p> <p>kvartsi: 51,0g</p> <p>liuskeisk: 0g</p> <p>rautak: 29,9g</p>
<p>30+18</p> <p>keram: 5,3g</p> <p>kvartsi: 0g</p> <p>liuskeisk: 2,9g</p> <p>rautak: 0g</p>	<p>32+18</p> <p>keram: 1,3g</p> <p>kvartsi: 6,3g</p> <p>liuskeisk: 0g</p> <p>rautak: 0g</p>	<p>34+18</p> <p>keram: 4,5g</p> <p>kvartsi: 0g</p> <p>liuskeisk: 0g</p> <p>rautak: 0g</p>	<p>kvartsiin on lasket- tu sekä kvartsi- iskokset että -esineet.</p>

Luettelo näytteistä:

näyte n:o	ruutu	kerros	x	y	z	paino	näytteen laatu
1	34+18	pohja- maa	0-15	0-30	111,04-,12		hiilinäyte*
2	32+16	4.	145	135	111,16	2,3g	hiilinäyte
3	30+16	3.	143	153	111,35	4,1g	kaarnaa ja maata
4	30+16	1.	48	88	111,60	0,2g	luumun kivi
5	32+14	2.	-	-	-	12,3g	"ruostetta" 6 palaa
6	32+16	3.	-	-	-	25,2g	"ruostetta" 21 palaa

* näyte toimitettu ajoitettavaksi (C-14)

Liite 4

Luettelo väridiapositiiveista:

filmi: Kodachrome EN 100

kuvaaja: Timo Sepänmaa

n:o	kuvaus- suunta *	aihe (ruutu)
14308	N vas.	34+20; 1.taso
14309	E	34+22, 34+24; 1.taso
14310	E	34+20, 34+22, 34+24; 2.taso
14311	N oik.	30+14, 30+16; 1.taso
14312	E	30+18; 1.taso
14313	W	32+14, 32+16; 1.taso
14314	E	32+18; 1.taso
14315		34+14; 1.taso
14316	S	34+16; 1.taso
14317		34+18; 1.taso
14318	N ylh.	36+16; 1.taso, eteläosa
14319	N ylh.	36+16; 1.taso, pohjoisosa
14320	N oik.	30+14; 2.taso
14321	N alh.	30+16; 2.taso
14322	E	30+18; 2.taso
14323		32+14; 2.taso
14324		32+16; 2.taso
14325	E	32+18; 2.taso
14326		34+14; 2.taso
14327		34+16; 2.taso
14328		34+18; 2.taso
14329		36+16; 2.taso

Liite 4

Luettelo väridiapositiiveista jatk:

n:o	kuvaus suunta *	aihe
14330	N	ruutu 30+16; 3.taso
14331		" 32+16; 3.taso
14332	N ylh.	" 34+16; 3.taso
14333		" 36+16; 3.taso
14334		" 32+16; 4.krs, kulttuurimaakuopannetta
14335		" 32+16; 4.taso
14336	N ylh.	" 34+16; 4.taso
14337		" 36+16; 4.taso
14338	N	profiili 34+14 - 34+15
14339	N	" 34+15 - 34+16
14340	N	" 34+16 - 34+17
14341	N	" 34+17 - 34+18
14342	N	" 34+18 - 34+19
14343	N	" 34+19 - 34+20
14344	E	" 32+20 - 33+20
14345	E	" 33+20 - 34+20
14346	W	" 30+14 - 32+14
14347	S	" 30+14 - 30+15
14348	S	" 30+15 - 30+16
14349	S	" 30+16 - 30+17
14350	S	" 30+17 - 30+18
14351	S	" 30+18 - 30+19
14352	S	" 30+19 - 30+20
14353	E	ruutu 34+18; hiilikerros ruudun SW-kulmassa, pohjamaassa
14354	S	sama kuin ed.

Luettelo mustavalkonegatiiveista (f.70681-70735):

filmi: Kodak tri-X pan, 400 ASA

kuvaaja: Timo Sepänmaa

f. N:o	kuvaus- suunta *	aihe
70681	W	Näkymä Summasjärveltä kaivausalueen suunt.
70682	NW	Näkymä Summasjärveltä Saarenpään talon suuntaan
70683	NNW	sama kuin ed.
70684	NNW	Näkymä Summasjärveltä Mertaniemen suunt.
70685	N	v. 1986 koekaivausten peruslinjaa paalun 70 kohdalta
70686	N	Summassaaren rantatöyrästä n.40m kaivaus- alueelta itään
70687	W	Näkymä kaivausalueen suuntaan rannasta
70688	NW	Saarenpään talo saunan tienoilta nähtynä
70689	E	Kaivausalue paalutettuna
70690	ENE	Sama
70691	NE	Sama
70692	NW	Sama
70693	E	Ruudut 34+20, 34+22, 34+24; 1. taso
70694	E	Ruutu 30+18; 1. taso
70695	E	Ruudut 34+20, 34+22, 34+24; 2. taso
70696	N oik.	Ruutu 30+16; 1. taso
70697	N oik.	Ruutu 30+14; 1. taso

Luettelo MV-negatiiveista jatk:

f. N:o	kuvaus- suunta *	aihe
70721	N	profiili 34+14 - 34+15
70722	N	" 34+15 - 34+16
70723	N	" 34+16 - 34+17
70724	N	" 34+17 - 34+18
70725	N	" 34+18 - 34+19
70726	N	" 34+19 - 34+20
70727	E	" 32+20 - 33+20
70728	E	" 33+20 - 34+20
70729	S	" 30+15 - 30+16
70730	S	" 30+16 - 30+17
70731	S	" 30+17 - 30+18
70732	S	" 30+18 - 30+19
70733	S	" 30+19 - 30+20
70734	W	" 30+14 - 32+14
70735	E	Ruutu 34+18; hiilikerros ruudun SW-kulmassa, pohjamaassa

* Kuvaussuunta ilmoittaa suunnan johon kuva on otettu. Joidenkin kuvien kohdalla on ilmoitettu pohjoisen suunta esim. merkinnällä N oik. (pohjoinen oikealla). Kuvissa, joissa kuvaussuuntaa ei ole merkitty, ilmenee pohjoissuunta kuvissa näkyvän joko paperille piirretyn pohjoisnuolen tai kaivauslastan (N lastan kärjen suun.) avulla,

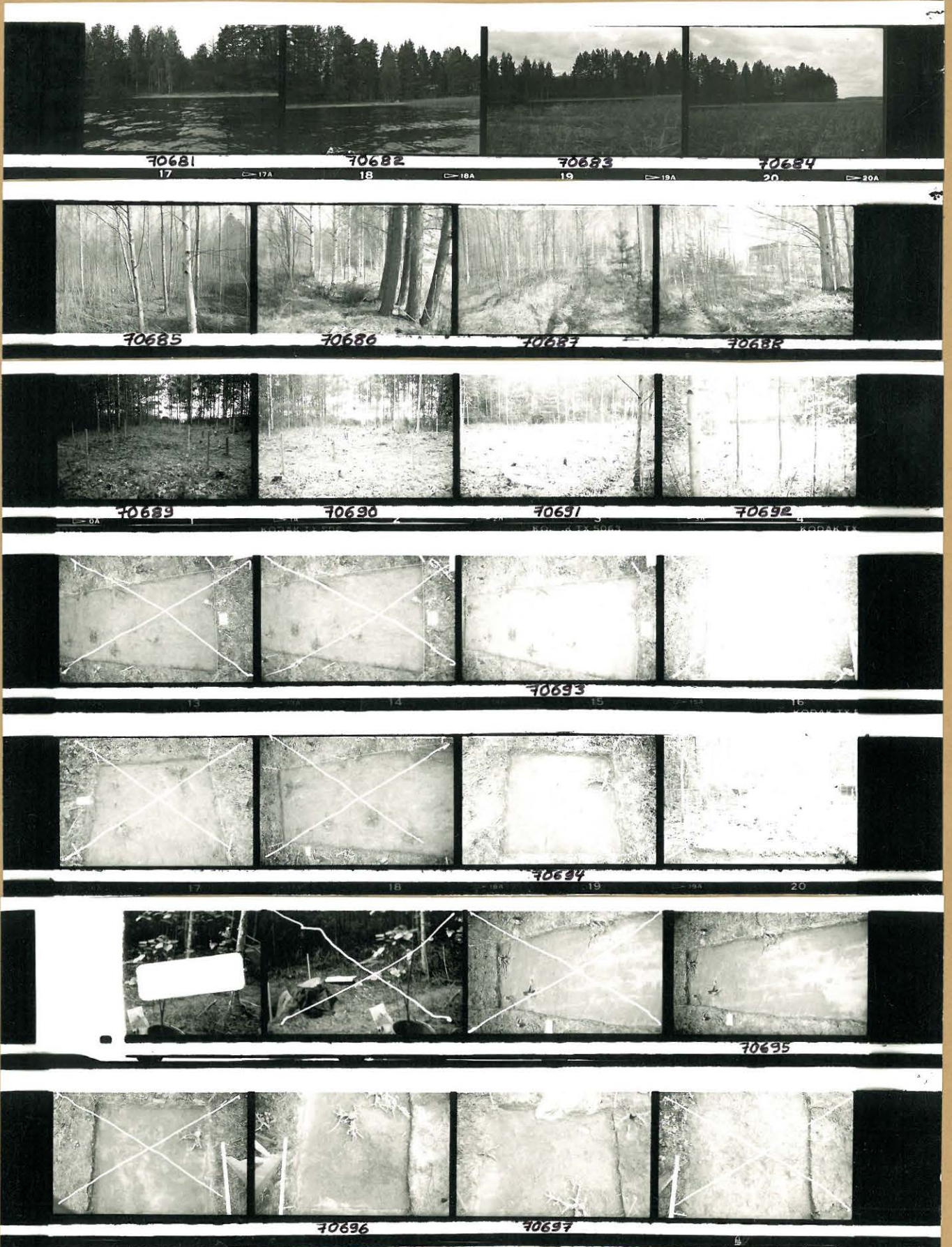
Liite 5

Luettelo MV-negatiiveista jatk:

f. N:o	kuvaus- suunta *	aihe
70698		Työkuva: Merja Rautjoki
70699		Ruutu 30+16; 2. taso
70700	W	Ruutu 30+14; 2. taso
70701	N alh.	Ruutu 30+18; 2. taso
70702		Ruutu 32+16; 2. taso
70703		Ruutu 32+18; 2. taso
70704		Työkuva: kaivajia tauolla
70705		Sama
70706	W	Ruutu 32+16; 3. krs; nokiläikkä ruudun W-laidalla
70707		Ruutu 34+18; 1. taso
70708		Ruutu 34+16; 1. taso
70709		Ruutu 36+16; 1. taso
70710		Työkuva: Erja Hirvonen
70711		Ruutu 32+14; 2. taso
70712		Ruutu 32+16; 3. taso
70713		Ruutu 34+16; 2. taso
70714		Ruutu 36+16; 2. taso
70715		Ruutu 34+14; 1. taso
70716		Työkuva
70717		Ruutu 34+16; 3. taso
70718		Ruutu 36+16; 3. taso
70719		Ruutu 34+14; 2. taso
70720		Ruutu 34+18; 2. taso

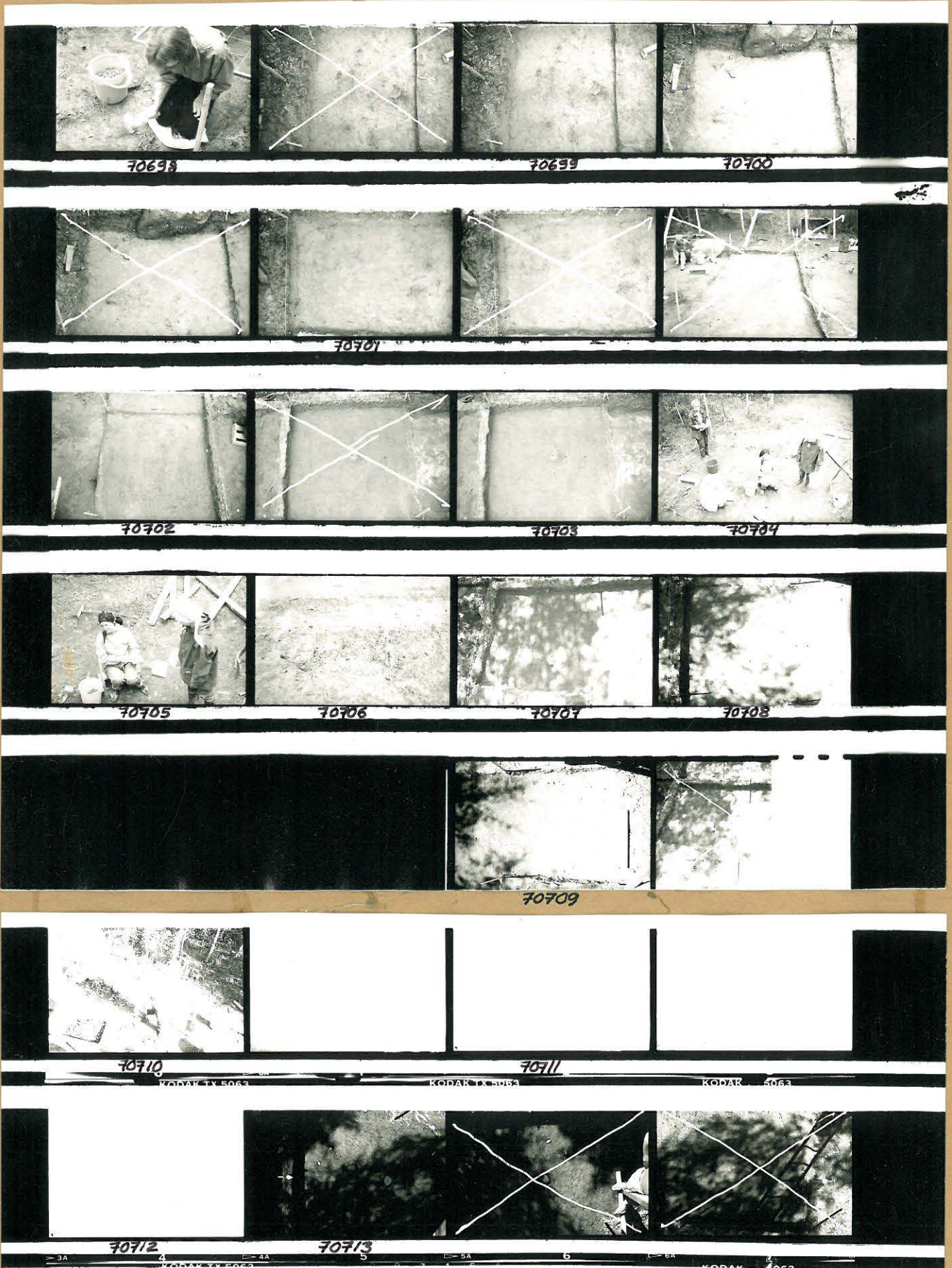
SAARIJÄRVI, SUMMASSAARI, SAARENPÄÄ

Pinnakkaisvedokset negatiiveista f.70681-70697

SAARIJÄRVI, SUMMASSAARI, SAARENPÄÄ

Pinnakkaisvedokset negatiiveista f.70698-70713

SAARIJÄRVI, SUMMASSAARI, SAARENPÄÄ

Pinnakkaisvedokset negatiiveista f.70714-70735

